

Woord van de Wester

3

Raad van Kerken

7

Hart&ziel

Aanbidding, muziek en gebed

8

Strijdbaar voor een betere wereld

Rikko Voorberg vloog naar Griekenland om vluchtelingen te halen

Met een gecrowdfund vliegtuig vloog Rikko Voorberg naar Griekenland om 189 vluchtelingen op te halen.

foto: Marjolein Busstra, Lege Fles Producties

Daden van protest brengen een betere wereld dichterbij door die tastbaar te maken. Deze gedachte drijft Rikko Voorberg in zijn werk voor de PopUpKerk en de vluchtelingen aan de Europese grenzen.

Harmen Brethouwer

Terugblikken op 2020 is in de mode. Het was dan ook op zijn minst een bijzonder jaar. Dominee Rikko Voorberg kan daarover meepraten. Voor zijn PopUpKerk in Amsterdam West en de actiegroep We Gaan Ze Halen was het jaar 'heel beperkt', zegt hij. 'Het voelt

superfrustrerend als fysieke mogelijkheden je uit handen worden genomen als dominee, kunstenaar, maker en activist.' Een gevoel dat ongetwijfeld wordt versterkt door zijn *hands on* manier van werken.

'Mijn activiteiten zijn een poging om het Evangelie te belichamen. Niet vertellen over de hoop die we hebben, maar die vormgeven. Om te zien dat deze wereld anders kan.'

Kabelbaantjes

Een treffend voorbeeld daarvan is *Mind the Gap*, een kunstinstallatie in Amsterdam-West in de Week tegen Eenzaamheid. Rikko: 'We zijn boos of voelen ons schuldig als er iemand in de straat overlijdt en dat dat maanden onopgemerkt blijft. Horrorverhalen! Maar eenzaamheid zit in onze architectuur ingebakken. Zo zitten er grote schotten tussen balkons, zodat je niets merkt van je burens. De mensen aan de overkant van de binnentuin zie je beter, maar zijn ver weg.' Samen met kunstenaars die verbonden zijn aan de PopUpKerk overbrugt hij die kloof tussen balkons met kabelbaantjes. Bewoners laten manden

met allerlei lekkers heen en weer gaan. 'Het ritueel maakt de pijn van eenzaamheid zichtbaar en verbeeldt tegelijkertijd hoe het anders kan.'

Deze wereld kan anders

Een betere wereld wordt zichtbaar en tastbaar', aldus Rikko. Missie geslaagd!

Vlucht naar Lesbos

De vraag is of je dat ook kunt zeggen van de grootste actie van We Gaan Ze Halen in 2020. Met een gecrowdfund vliegtuig gaan Rikko en mede-organisatoren Johannes van den Akker en Suzan Doodeman naar het Griekse eiland Lesbos. Hun doel: 189 vluchtelingen ophalen uit het kamp.

We Gaan Ze Halen roept de regering al jaren op om zich aan haar belofte uit 2015 te houden om 8.712 mensen in Nederland op te nemen. Sindsdien is nog niet de helft in ons land aangekomen.

Lees verder op pagina 2

Relatie check-up in de Veertigdagentijd

'Dwars door de Protestantse Kerk Amsterdam heen koppels vormen'

Rosaliene Israël

Rosaliene Israël is scriba van de Protestantse Kerk Amsterdam. Zij denkt na over hoe we de Veertigdagentijd naar Pasen toe invulling kunnen geven nu alles zo anders en onzeker is. Een ritueel voor haar partner en haar bracht haar op een idee.

Aswoensdag - dit jaar op 17 februari - markeert de overgang naar de Veertigdagentijd. Een dag waarop traditioneel Bijbelgedeelten gelezen worden die pleiten voor een waarachtige levenshouding. Geen uiterlijk religieus vertoon, maar de ware innerlijke houding is doorslaggevend, getuige de Bergrede (Matteüs 6,1-6, 16-21), de vaste Evangelielezing van Aswoensdag. Gerechtigheid moet gedaan worden, maar niet op de Bühne. In het geven, bidden en vasten gaat het om de achterliggende intentie en de innerlijke motieven.

Ritueel

Begin januari kreeg ik van een vriendin die een coaching praktijk heeft de vraag of ik open stond voor een ritueel voor mij en mijn partner om het nieuwe jaar mee in te gaan. Nieuwsgierig als ik ben, zei ik meteen 'ja'. De volgende dag ontving ik een mail, met als bijlage vijf opdrachten om samen met je geliefde te doen. De tweede opdracht was een *inquiry*-oefening. Een beproefde medi-

Rosaliene Israël: 'Wat betekent waarachtig leven voor mij en wat belemmert mij om dat te doen?'

tatie-vorm, die ook beoefend wordt in mindfulness-trainingen. Je zou *inquiry* kunnen omschrijven als een vorm van verdiepende dialoog. Waarbij het gaat

om luisteren met het hart, nieuwsgierig blijven, en je laten verrassen. We kregen de opdracht om tegenover elkaar te gaan zitten en om de beurt twintig

minuten lang antwoord te geven op de vraag 'Hoe zie jij je relatie in 2021 in de meest ideale en stromende vorm voor je?' en 'Wat staat daarvoor in de weg?' Telkens wanneer degene die aan de beurt was om antwoord te geven stilviel, herhaalde de ander dezelfde vragen en gaf de een opnieuw antwoord. Na twintig minuten werden de rollen omgedraaid. Door zo, onbevooroordeeld naar elkaar te luisteren en geen andere vragen te stellen dan deze twee, helpt de een de ander om dicht bij zichzelf te komen en word jij als het ware de spiegel waarin de ander zichzelf kan zien.

Luisteren met het hart

Tot de kern komen

Nu lijkt het mij voor allerlei relaties zinnig om zo'n oefening eens te doen, of je nu elkaars geliefden, collega's, huisgenoten of mede-gemeenteleden bent. Maar ik moest er ook aan denken nu de vraag opdoemt hoe we deze Veertigdagentijd invulling gaan geven, terwijl nog steeds bijna alles anders en de toekomst onzeker is. Daarom stel ik voor om Aswoensdag aan te grijpen voor een geestelijke relatie check-up en onszelf de vraag te stellen: wat betekent waarachtig leven voor mij en wat be-

lemmert mij om dat te doen? Denk aan de achterliggende gedachte van *inquiry*: niet om jezelf vervolgens de put in te praten, maar om dicht bij jezelf te komen en bij de kern van waar je voor wilt staan.

Hoe mooi zou het zijn als je dit meditatieve onderzoek niet alleen hoeft te doen, maar samen: de een voor de ander, de ander voor de een. Ik zie het helemaal voor me: hoe we in de komende tijd, dwars door de Protestantse Kerk Amsterdam en haar kerkplekken heen, koppels vormen die zich committeren aan en tijd maken voor zo'n gezamenlijke *inquiry*. Waarbij we elkaar door al onze geledingen heen onbevooroordeeld beluisteren en helpen tot de kern te komen waar het in leven en geloven om draait: een waarachtige levenshouding. Ik denk serieus dat het ons geloven zou verdiepen en onze verbondenheid zou vergroten. Iets waar juist in deze gekke en onzekere tijd zo'n behoefte aan is.

Tot nu toe zijn mijn geliefde en ik blijven steken bij de tweede opdracht. Gelukkig was aan het relatie-ritueel van mijn vriendin geen tijdslimiet verbonden. Van het kerkelijke jaar krijgen we zelfs de hele Veertigdagentijd om ons te bezinnen op een waarachtige levenshouding en hoe wij die kunnen voeden. Bovendien is de Allerhoogste genadig en hulpvaardig. Hoe bezingt Psalm 57 - antwoordpsalm voor deze Aswoensdag - het ook alweer? 'Hemel-hoog is zijn liefde, tot aan de wolken reikt zijn trouw.'

Naar Griekenland om vluchtelingen te halen

Vervolg van pagina 1

De grote brand in vluchtelingenkamp Moria in september vormde een nieuw dieptepunt. Rikko: 'Er was totale ontreding. De situatie wordt er steeds grimmiger. De coronacrisis zorgt dat vluchtelingen hun rechten nog sneller verliezen. Mensen worden verwaarloosd door Europa. Na acties in Den Haag, Brussel en de bustocht naar Athene konden we opnieuw niet blijven stilzitten.'

Hun veerkracht en energie inspireren me

Op de dag van de vlucht gaat alles goed, er is toestemming om te landen. Dan breekt er paniek uit bij de Griekse veiligheidsdiensten. Die hadden niet verwacht dat Nederland het vliegtuig daadwerkelijk zou laten vertrekken. Een journalist rept zelfs over straaljagers die zouden zijn opgestegen. De gezagvoerder wordt over de radio tot een voortijdige landing in Athene gemaand. Er volgt een gespannen impasse met de Griekse politie.

Er lijkt een lange, gedwongen quarantaine voor de actievoerders te dreigen. Het uiteindelijke resultaat: de 189 stoelen blijven leeg. Toch noemt Rikko de actie niet mislukt. Maar waarom? Wat hebben vluchtelingen aan een vliegtuig dat leeg terugvliegt?

Luisteren en helpen

'Er zijn mensen die vinden dat we vluchtelingen valse hoop gaven', zegt de dominee. 'Tegen hen zeg ik: Ik heb hier dertig telefoonnummers voor je. Vraag ze zelf wat het voor hen betekent dat wij Nederlanders bij onze regering protesteren tegen de huidige situatie. Na elke belofte van Europa om vluchtelingen op te nemen, denken zij: Dat gaat over mij! Maar na de grote brand is bijna niemand opgenomen.' Over valse hoop gesproken. Daarom blijft politieke actie volgens hem essentieel, naast de broodnodige noodhulp. 'Als politici en vluchtelingenorganisaties de hoop op verandering opgeven, dan moet je iets. Dus vlogen we om relocatie weer onderwerp van gesprek te maken en zo de wanhoop van goedwillende burgers te tonen die niets liever willen dan mensen nú een plek bieden in eigen land.'

De vraag is of we wel echt naar de mensen in Moria en andere kampen

luisteren als we ze alleen noodhulp sturen, zegt Rikko. 'In al onze gesprekken met vluchtelingen zeggen zij dat weggaan het enige is dat ze willen. "We worden behandeld als dieren, en niemand hoort ons." Ze willen weer als mensen worden gezien. Is onze behoefte om te helpen misschien groter dan ons vermogen om te luisteren? Er gingen vluchtelingen uit protest in hongerstaking en die wil je eten brengen? Geef je dekens aan mensen die niets liever willen dan vertrekken?', vraagt hij retorisch.

Komende omwenteling

De actie slaagde er niet in om de situatie in vluchtelingenkampen direct te veranderen. Iets wat Rikko 'heel verdrietig' maakt. Hoe blijft hij gemotiveerd om ook in 2021 door te gaan? 'Wij videobellen sinds de brand in Moria wekelijks met mensen uit het kamp', zegt hij. 'Zij geven mij in die gesprekken minstens evenveel hoop als ik hen. Hun veerkracht en de energie inspireren ons. Een tienermeisje vertelde dat ze erg van slag was omdat haar oma recent is overleden in Iran. Een week later zag ze een oude vrouw in het kamp. Ze is hulpbehoevend en alleen, haar kinderen en kleinkinderen zijn al in Duitsland. Het meisje besloot haar te

adopteren als haar oma. Die hoopvolle houding ontroert me en voorkomt dat ik cynisch word.' Steun haalt hij ook uit Bijbelteksten over het toekomstige Koninkrijk dat God belooft. 'Die laten me zien dat iedereen die investeert in muren en prikkeldraad rondom Europa, wedt op een verliezend paard.' Er komt hoe dan ook een omwenteling, stelt hij. 'De geschiedenis laat zien dat als grote rijken zich nog groter maken en hun macht verstevigen, het kaartenhuis in elkaar stort. Wie staan er daarna nog overeind? De mensen die niet naïef waren en zich al bezighielden met een toekomst zonder muren en ontmenselijking. Ik wil daarbij horen, want zoals het nu gaat, gaat het niet veel langer. Zolang de mensen op Lesbos onvrij zijn, zijn wij in Europa dat ook. De mensen in de kampen zijn een levende aanklacht tegen ons.'

Slavenbijbel

Dat is reden voor Rikko om zich te blijven uitspreken tegen onrechtvaardig EU-beleid. 'Gods belofte voor de toekomst heeft een grote politieke component. Het Oude Testament staat ramvol kritiek op overheden en machten. Ik moet denken aan de slavenbijbel uit het Brits-West-Indië van begin negentiende eeuw. Die uitgave was *tricky*.

Bijbelteksten zouden slaven op het idee kunnen brengen om in verzet te komen. Zodoende werd maar liefst negentig procent van het Oude Testament eruit geknipt en vijftig procent van het Nieuwe Testament. Met alle oproepen aan machthebbers om goed voor vreemdelingen, wezen en weduwen te zorgen is het net zo. Die zijn niet te negeren, daar valt niet tegenop te offeren en zingen.'

Rikko ziet overeenkomsten tussen zijn activisme en de kerk. 'Zo bijzonder is de vliegtuigactie van We Gaan Ze Halen eigenlijk niet. Wij komen op zondagochtend toch ook samen om de nieuwe wereld waarop we hopen alvast vorm te geven? Om elkaar te laten zien dat het kán, dat een andere wereld mogelijk is en dat wij de eerste stap zetten.'

Zelf iets doen? Rikko's tips:

Loop binnen bij een azc of taalschool en bied je hulp aan. Of meld je bij kerkbed@gmail.com en bied kortdurend onderdak aan iemand die anders over straat staat. Via takecarebnb.org word je gematcht met een statushouder voor wie nog geen huis beschikbaar is.

Woord van de Wester spreekt mensen aan

Filmviering van 20 minuten

Janneke Donkerlo

Sinds maart 2020 klinkt in de Westerkerk het Woord van de Wester. Geen lange dienst, maar een verkorte versie die mensen alleen online via YouTube kunnen bekijken en beluisteren. Een uitdaging voor de kersverse dominee Herman Koetsveld. Het resultaat is verrassend.

Eind 2019 werd Herman Koetsveld benoemd tot dominee van de Westerkerk. Hij was nog drukdoende met kennismaken, toen de samenleving in het vroege voorjaar op slot ging in verband met de coronapandemie. 'Chagrijnig worden had geen zin', aldus Koetsveld. 'Al snel zeiden we tegen elkaar: "Er kan heel veel niet, maar wat kan wel?" Omdat de Wester geen uitzendmogelijkheden had, moest er iets anders bedacht worden. Koetsveld ontwikkelde met zijn team een eigen 'filmviering' van ongeveer 20 minuten. Met een enkele uitschieter naar 40 minuten zoals op de ingetogen, muzikale kerstavond.

Vast format

'De kracht van Woord van de Wester ligt vooral in het format', legt Koetsveld uit. 'De spanningsboog bij mensen is online korter; men is eerder geneigd om weg te zappen. Daarom hebben we de lengte aangepast. Met elkaar proberen we de filmviering met de nodige creativiteit ook qua beeld interessant te maken.' Iedere uitzending volgt een vast stramien dat begint met een opname van de kerk aan de gracht, begeleid door majestueuze orgelklanken. Vervolgens worden de kijkers verwelkomd, gevolgd door een schriftlezing: een pakkende tekst leesbaar in beeld tegen de vage achtergrond van een opengeslagen bijbel. Daarna spreekt de voorganger een overdenking, enkele voorbeden en de zegen uit. Het geheel wordt omlijst door close-up opnames van het orgel, de musici en solisten, de

Herman Koetsveld, predikant van de Wester: 'In het begin moest ik er wel aan wennen dat ik in een cameralens koekeloerde.'

aanwezige bloemen, de voorwerpen en kunstwerken. Een feest van woord, beeld en muziek.'

Behoeftte aan bezinning

'In het begin moest ik er wel aan wennen dat ik in een cameralens koekeloerde in plaats van te praten tegen mensen van vlees en bloed', vertelt Koetsveld. 'Maar door de close-up opnames kijk ik de mensen thuis als het ware direct aan. De overdenkingen zijn ook anders dan normaal. Kort en bondig, niet langer dan vijf minuten. Dat doe ik bij voorkeur uit mijn hoofd, daardoor wordt het nog

krachtiger en persoonlijker.' Woord van de Wester blijft een uitgelezen kans om stil te staan bij wat corona voor de wereld betekent. Koetsveld: 'Er is duidelijk behoefte aan bezinning, ook bij mensen die nooit in een kerk komen. Waar de Westerkerk op een gewone zondag buiten coronatijd rond de 250 bezoekers trekt, klikken nu gemiddeld zo'n duizend mensen op de link. Daar komt bij dat niet iedereen thuis in zijn eentje kijkt. Als je die duizend vermenigvuldigt met 1,5 of 2, dan kom je aan flinke aantallen. Misschien komt dat omdat we met corona allemaal in hetzelfde schuitje zit-

ten. Met Woord van de Wester bieden we online hoop en troost, maar we nodigen mensen ook uit om te reflecteren op onze manier van leven.' Al in de eerste aflevering benadrukte Koetsveld dat de coronapandemie niet een straf van God is, maar dat het virus wel een crisis heeft veroorzaakt: 'Het woord crisis betekent ook oordeel en het nodigt ons uit om zin van onzin te scheiden. Veel mensen vragen zich nu af of we vóór de pandemie wel op de goede weg waren met het eindeloos produceren en consumeren.'

Geschenk uit de hemel

De tentoonstelling in de Westerkerk Een Nieuwe Aarde was voor deze bezinning een geschenk uit de hemel. Bij elke preek koos Koetsveld een ander kunstwerk om bij stil te staan. Zo staat hij de ene keer bij een schilderij met een verstilde, zwangere vrouw. Een andere keer knielt hij neer bij een hoopje zand met daarop een gordeldier met lampjes als stekels op zijn rug en vraagt hij zich af of dit bedreigde dier wel een toekomst heeft. In de kersttijd deelden kerkleden rode papieren sterren uit in de buurt en vroegen mensen om daar een wens op te schrijven. Deze sterren werden vervolgens opgehangen in de kerstboom in de kerk. Het waren er zoveel dat ze uitwaaierden over de vloer, als een rode loper van hoop en verlangen.

'Ook in 2021 gaan we voorlopig door met Woord van de Wester', belooft Koetsveld. 'We zullen hoe dan ook meebewegen met wat zich aandient en handelen dan naar bevind van zaken. Op hoop van zegen!' Alle afleveringen kunt u nazien op westerkerk.nl

Kijk ook eens op:

www.protestantsamsterdam.nl/hermankoetsveld of QR-code

'Geven aan de kerk hoort erbij'

Belangrijk dat er plekken zijn in de stad waar iedereen welkom is

Iris Stekelenburg

In het kader van actie Kerkbalans vroeg Iris Stekelenburg 33 betrokkenen bij de Protestantse Kerk Amsterdam waarom zij geven aan hun kerk. Drie van deze verhalen leest u hier.

Leonard Rebel draagt graag bij aan de Jeruzalemkerk. 'Ik voel me steeds meer verbonden met deze gemeente'

Ik kom uit een christelijk gezin en kreeg het geloof met de papepel ingegoten. Via een goede vriendin - nu mijn vrouw - kwam ik in de Jeruzalemkerk te-

recht en de predikant sprak mij bijzonder aan. Vanuit Oost bezoek ik deze kerk in West nog steeds. Sinds de geboorte van ons dochttertje, draai ik mee in de creche en schenk ik koffie. Op deze wijze lever ik een kleine bijdrage aan de kerk. Maar ik draag ook bij in materiële zin. Ik voel me steeds meer verbonden met deze gemeente. Ik neem deel aan een gesprekskring over geloofsbeleving en leer steeds meer mensen kennen. Helaas vindt deze kring nu online plaats. Een van de onderwerpen was: gaven geven aan je kerk. Het is mooi en goed om daar met elkaar over te praten. Mijn conclusie: geven aan de kerk naar vermogen, dat hoort er gewoon bij.

Henrike Klok komt graag in de Noorderkerk. 'Een gebouw voor iedereen'

Al bijna 400 jaar is er een huis van God in de Jordaan. Een plek waar mensen God en elkaar kunnen ontmoeten. Als kind rende ik rond in de Noorderkerk en sinds mijn studententijd ben ik hier weer elke week. De Noorderkerk is een prachtig gebouw en een bijzondere plek waar ik graag met mijn gezin kom.

Waar ik weer met beide benen op de grond gezet word en ik me verwonder over de liefde en genade van God voor ons en de stad. Het is belangrijk dat er plekken zijn in de stad waar iedereen welkom is en waar mensen leren te geloven en leven. Daarom geef ik voor de kerk.

Jeanine Vos is betrokken bij de kinderkerk in de Oranjekerk. 'Ik vind gezelligheid en geborgenheid in de kerk'

Toen ik vijf jaar geleden in Amsterdam kwam wonen, bezocht ik de Taizévieringen. Daar ontmoette ik iemand die me enthousiast maakte voor de Bijbelkring van de Oranjekerk. Ik woonde in de Rivierenbuurt, dus dat was mooi meegenomen. Het sprak me meteen aan. Het is een leuke, open groep voor mensen tussen de 25 en 35. We praten over Bijbelverhalen, het geloof, maar ook over filosofische onderwerpen. De Oranjekerk is nu echt mijn kerk geworden en ik ben ook betrokken bij de kinderkerk, KIK. We kunnen nu helaas niet bij elkaar komen, maar we sturen de kinderen af en toe

een brief met knutselspullen. Ze maken een foto van het resultaat en appen deze of ze brengen hun kunstwerk naar de Oranjekerk. Nu we maar met heel weinig mensen naar de kerk kunnen, mis ik de gezelligheid en geborgenheid van het samenzijn. Ik merk meer dan ooit dat dit moet blijven bestaan en daarom geef ik voor de kerk. De predikant, het gebouw, het moet allemaal betaald worden. Paardrijden kost ook geld!

2021

Actie Kerkbalans

Lees ook de andere verhalen! protestantsamsterdam.nl/interviews-kerkbalans

Kleine gemeenschappen toekomst kerk

Dominee Margrietha Reinders is pionier in Betondorp

foto: Maartje Geels

Ds. Margrietha Reinders (r) brengt samen met buurtbewoonster Liesbeth Stoffer maaltijden rond in Betondorp.

Mirjam Nieboer

Als columnist mag je je eigen mening verkondigen. Toch is het voor Margrietha wel even slikken als mensen geprikkeld reageren op haar af en toe scherpe stukjes. 'Ik probeer de lezers allereerst te bemoedigen en aan het denken te zetten met mijn observaties en kanttekeningen, maar soms raak je dan toch een pijnlijke snaar.'

Margrietha: 'Ook als pionier ben je soms een ongemakkelijke luis in de pels van de kerk en dan krijg je de bal hard teruggespeeld. Maar mijn ervaring is, dat dergelijke reacties vaak wijzen op een onderliggende waarheid die op tafel moet komen. Waar iets pijn doet, kan ook heling plaatsvinden.'

Hier trapte Cruiff zijn balletjes

We gaan terug naar het begin in 2015. Margrietha had haar eerste pioniersplek Heilig Vuur West uit handen gegeven aan haar opvolger Willemien van Berkum. Op zoek naar een nieuwe 'witte vlek' om kerkelijke presentie op te bouwen, kwam ze uit bij Betondorp, een wijk in de Watergraafsmeer. Ze klopte aan bij De Bron, een zelfstandige kerk die niet is aangesloten bij de Protestantse Kerk Amsterdam, met de vraag of die haar wilde steunen. 'Het is voor een pionier van essentieel belang om zo'n moederkerk te hebben.' De wijkgemeente

had er eerst niet veel fiducia in, want Betondorp stond bekend als een buurt 'waar weinig uitkomt'. Maar dankzij een aantal voorsprekers, onder wie de toenmalige voorzitter van de kerkenraad, mocht Margrietha het gaan proberen. Ds. Siebrand Wierda, gemeentestichter van het eerste uur en medeoprichter van VIA NOVA, was haar al voorgegaan en had de eerste verkenningen gedaan in de straatjes waar Johan Cruyff zijn balletjes trapte als kleine jongen. Na het succes van Heilig Vuur West hoefde ze de landelijke kerk niet te overtuigen van haar kunnen: ook die deed financieel mee. In juni 2016 werd de overeenkomst getekend en kon Margrietha van start gaan.

Doe je niet beter voor dan je bent

Armoede en sociaal isolement

Met een klein pioniersteam zette ze haar eerste schreden in de wijk. Net zoals ze dat gedaan had in West, zocht ze eerst contact met mensen uit de wijk die 'iets met het geloof' hebben. Uitvalsbasis werd café De Avonden aan de Middenweg, ooit een pleisterplaats van Gerard Reve en de titel van een zijn bekendste romans. Daar en in het buurthuis, organiseert Margrietha gesprekskringen over 'de dingen des levens' waarbij het geloof ook in een

lichte vorm ter sprake komt. De belangstelling groeit nog steeds. Margrietha: 'We hebben het over uiteenlopende thema's: rijk en arm, relaties, oorlog en vrede. De Bijbel laat haar licht schijnen over praktisch alles in het leven.'

Betondorp is van oudsher een socialistische arbeiderswijk, legt Margrietha uit. 'Er wonen naar verhouding veel mensen met alleen een lagere schoolopleiding, er is veel armoede en daardoor sociaal isolement. Er heerst een zekere treurigheid, zoals Reve in *De Avonden* beschrijft. De mensen zijn teleurgesteld dat ze niet in de welvaart kunnen delen. De laatste winkel is gesloten, er is alleen nog een bakkertje. De supermarkt op het Huygensplein is te ver lopen voor de bejaarde bewoners die slecht ter been zijn.' Aan het begin van de coronatijd kwamen de problemen pas goed aan de oppervlakte, vertelt ze. Samen met buurtbewoonster Liesbeth zette ze een maaltijdservice op en ook andere buurtbewoners kwamen in actie. 'Net als overal in Amsterdam verandert ook in Betondorp de samenstelling van de bevolking. Maar er is gelukkig nog wel iets over van de onderlinge solidariteit van vroeger.'

Hoofd op het hakblok

Al sinds het begin in 2015 ervaart Margrietha een kloof tussen haar kerk en Betondorp, dat onlangs door de gemeente Amsterdam als 'aandachtswijk' is bestempeld. Het is haar tot nu toe niet gelukt daar verandering in te brengen. Margrietha: 'Bij veel oudere Betondorpers ervaar ik een sterk wantrouwen tegen de kerk van hun jeugd.

De relatie met de kerk hebben ze na de oorlog verbroken. Je moet heel gemotiveerd zijn om daar doorheen te breken.' Ook haar komst in de wijk werd eerst met argwaan ontvangen. 'Ik ben in hun ogen een bevoorrecht iemand: ik heb wel kunnen delen in de welvaart, ben hoger opgeleid... en dan kom ik óók nog eens van de kerk. Ik heb meteen mijn hoofd op het hakblok gelegd en heb gezegd: ja, ik ben van de kerk, ik ben zelfs predikant en ik vind dat het evangelie voor iedereen bedoeld is. Dat het iets zegt over de samenleving, over je waarde als mens. Ik heb erbij gezegd dat ik samen met mijn team graag iets wilde betekenen voor de buurt.'

Kerk heeft prachtige toekomst

Ik heb me aangeboden als vrijwilliger in het buurthuis en heb me aangesloten bij andere mensen uit het dorp die ook verschil willen maken. Dat vond men blijkbaar oké. Ik heb tot nu toe nooit last gehad van negativiteit of tegenwerking, er is hooguit gemoedelijke spot: stil jongens, daar is de dominee. Ik kan op veel goodwill rekenen en daar ben ik dankbaar voor.' Waarmee ze ook wil zeggen: zo moeilijk is het dus niet. Wees eerlijk in je houding en in je bedoelingen, doe je niet beter voor dan je bent, dan kun je ook als kerk veel bereiken.

Kleine satellieten

We zijn ruim vier jaar verder. De Bron heeft in 2019 getekend voor drie jaar verlenging van het pioniersproject. Margrietha denkt nu al na over het vervolg van haar werk, over anderhalf jaar. Volgens haar zijn de ervaringen die zij en de andere pioniers opdoen in de stad, belangrijk voor het voortbestaan van de kerk op de lange termijn. 'Ik geloof heilig in het belang van kleine, levende, christelijke gemeenschappen in die delen van de stad waar geen kerk meer is, die relaties aangaan met hun wijk.'

Deze gemeenschappen zullen zichzelf financieel misschien wel nooit kunnen bedruipen en zullen dus altijd de steun nodig hebben van de moederkerk. Maar ze hebben wel spirit en verbinding met de buurt. Dat kan in de toekomst wel eens van levensbelang blijken te zijn voor de kerk.' Ze pleit er dan ook voor dat de inhoudelijke en financiële steun van de kerk voor deze kleine gemeenschappen blijft en misschien zelfs groter wordt.

Die boodschap wil ze de komende jaren nog meer onder de aandacht brengen en daar wil ze zich ook na haar jaren in Betondorp voor inzetten. 'Het kan zomaar zijn dat de kerk het werk steeds meer aan deze kleine, flexibele satellieten zal moeten overlaten. Ik ben ervan overtuigd dat we als kerk op die manier een prachtige toekomst hebben, al is die misschien heel anders dan we denken.'

betondorpbloeit.nl

Zorgen dat iedereen zich veilig voelt

Ruim aandacht bij Protestantse Kerk Amsterdam voor de Veilige Kerk

Els van Swol

Wie het over een 'veilige kerk' heeft, zal in eerste instantie denken aan een kerk waar je als medewerkers en vrijwilligers en ook als kerkgangers niet wordt geconfronteerd met ongewenste intimiteiten. Maar het is breder. Ook het je niet veilig voelen binnen een kerkenraad, pesten, discriminatie en machtsmisbruik vallen eronder. Het gaat dus om niet-gewenst gedrag in het algemeen.

Binnen de Protestantse Kerk Amsterdam bestaat hiervoor ruimschoots aandacht. Zo zijn er twee vertrouwenspersonen en heeft iedere wijkkerk een contactpersoon Veilige Kerk. Tot voor kort beheerde Jan van der Wolf, lid van de Algemene Kerkenraad, de portefeuille Veilige Kerk. Hij zwaait nu af. De ondersteunende, secretariële taken waren al ondergebracht op het kerkelijk bureau, bij Suzanne Geluk, medewerker HR en communicatie. Dit laatste wordt nu uitgebouwd. *Kerk in Mokum* sprak met beiden.

Opbouwfase

Jan van der Wolf heeft in de fase waarin er aandacht ontstond voor het onderwerp 'veilige kerk' de kar getrokken. Hij was voor zijn pensionering werkzaam als docent beroepsethiek en studentenpastor. Hij werd rond 2011 gevraagd om als ouderling met

Suzanne Geluk neemt het stokje van de Veilige Kerk over van Jan van der Wolf.

een bijzondere opdracht voorzitter te worden van de Kerngroep pastoraat in de Algemene Kerkenraad, wat later de Werkgroep Veilige Kerk werd. Je veilig weten, gezien en gehoord worden als je dat niet voelt, geborgen zijn bij God en mensen, is een kernwaarde in het evangelie. Ik was ook persoonlijk gemotiveerd. In mijn werk als studentenpastor en in bijna vijftig jaar ouderling heb ik te veel gekwetste

gemeenteleden/mensen ontmoet.' Op de vraag hoe hij op dit werk terugkijkt, antwoordt hij: 'Dankbaar. Kwetsbare mensen, lastige situaties, machtsmisbruik in welke vorm ook, er is een weg (mee) te gaan. Ik ben ook dankbaar voor de vele mensen binnen de kerk en daarbuiten, die daadwerkelijk of met goede raad geholpen hebben. De ontwikkeling is indirect wel "geholpen" door de MeToo-beweging. Daarbij was

er elke week weer een ander deel van de samenleving in het nieuws. Dan kun je niet meer zeggen: "Dit komt bij ons niet voor." Hoe ziet hij de toekomst tegemoet? 'Het gaat nu om preventie, een op veiligheid gerichte cultuur, je ervan bewust zijn en daar op letten. Zorgen dat iedereen zich veilig kan voelen, dat hoort eenvoudigweg bij ons regulier gemeente-zijn, dus ook geïntegreerd in de organisatie van de kerk.'

Toekomst

Suzanne Geluk vertelt dat haar rol in vergelijking tot de aanloopfase nu een wat actievere zal zijn. 'Het is een belangrijk thema, zeker voor de kerk. We willen een veilige kerk zijn, maar een dergelijk thema moet je aandacht blijven geven. Door het thema gedeeltelijk onder te brengen op het kerkelijk bureau, zorg je voor continuïteit en een centraal aanspreekpunt. Bovendien vind ik dat dit toont dat je dit thema als kerk serieus neemt.'

Tegelijk geeft ze aan dat zij geen onnodige schakel wil zijn tussen de twee vertrouwenspersonen Hanneke Kraan en Eddy Reefhuis en melders van ongewenste omgangsvormen. Voor meldingen binnen de Protestantse Kerk Amsterdam kunnen mensen ook de komende jaren terecht bij de vertrouwenspersonen. 'Als secretariaat Veilige Kerk draag ik met name zorg voor de praktische zaken. Ik ben daarom ook niet op de hoogte van de meldingen. Dat is vertrouwelijk.'

Stevige basis

Suzanne vindt dat veiligheid binnen de kerken met hun contactpersonen, het toerustingsteam, de twee vertrouwenspersonen en de aandacht binnen de Algemene Kerkenraad een stevige basis heeft. 'Het beseft dat het binnen onze kerken niet altijd veilig is, neemt naar mijn idee toe. Dat beseft geeft ruimte om het er met elkaar over te hebben. Dankzij de inspanning van iedereen kunnen we de toekomst met vertrouwen tegemoet zien.' Jan van der Wolf kan gerust zijn, zijn werk wordt door Suzanne en de contactpersonen 'Veilige Kerk' in de wijken en besturen voortgezet.

Kunstproject in Amsterdamse ziekenhuizen

Hanneke van Laarhoven is arts en theoloog

Iris Stekelenburg

Hanneke van Laarhoven (1973) woont en werkt in Amsterdam, bezoekt de Keizersgrachtkerk, promoveerde in de geneeskunde en religiewetenschappen. Een mooie combinatie die onder meer een bijzonder kunstproject oplevert voor oncologie-patiënten.

'Mijn vader was hoogleraar kerkgeschiedenis en mijn moeder was verpleegkundige. Ik koos voor de studie geneeskunde aan de (toen nog) Katholieke Universiteit Nijmegen. Maar in deze studie miste ik de wetenschappelijke diepgang, het kijken naar vraagstukken op verschillende manieren. Daarom ging ik op zoek naar nog een studie en kwam uit bij theologie aan diezelfde universiteit.'

Ik mis het zingen

In Nijmegen was Hanneke betrokken bij de oecumenische Studentenkerk en het Citypastoraat. Acht jaar geleden verhuisde zij met haar partner naar Amsterdam en bezocht verschillende kerken. In de Keizersgrachtkerk voelden zij zich welkom. Een wisselende groep bereidt de vieringen voor.

Hanneke van Laarhoven

Hanneke doet daar graag aan mee. 'Ik hoor verhalen en tegen-verhalen die je aan het denken zetten. Wat ik nu in coronatijd het meest mis, is het zingen en het elkaar ontmoeten. Ik volg de vieringen af en toe online. Hoe mooi het ook is dat dit

technisch kan, ik zie uit naar het moment dat we weer in de kerk samen kunnen zijn.'

Verhalen klinken altijd mee

Hanneke is hoogleraar Translationele medische oncologie en afdelingshoofd medische oncologie in het Amsterdam UMC, locatie AMC en VUMC. 'Ik heb dus gekozen voor een medisch beroep, maar de begrippen, verhalen en sensitiviteit uit mijn theologische achtergrond klinken altijd mee.'

Kunst draagt bij aan het geven van betekenis

Al ben ik uitdrukkelijk geen geestelijk verzorger en de meeste patiënten weten niet eens dat ik ook religiewetenschappen studeerde.'

Hier word ik blij van

'Ik leid op dit moment een onderzoekproject naar nieuwe interventies die kunnen ondersteunen bij het omgaan met contingente levensgebeurtenis-

sen. Dit zijn gebeurtenissen die je niet verwacht en die je leven onaangenaam op zijn kop zetten, zoals de diagnose ongeneeslijke kanker. In dit project maken we gebruik van verhalen uit de (wereld)-literatuur en van kunst. Er zijn zoveel verhalen die een nieuw perspectief kunnen bieden, waar ongeneeslijk zieke mensen misschien iets aan hebben. We hebben tien van zulke verhalen gebundeld. Deze variëren van het Bijbelboek Job via de Gedanteverwisseling van Kafka tot Afscheid van de mier door Toon Tellegen en alles daar tussenin. Er loopt nu een pilot waarbij mensen met kanker een verhaal uitkiezen en aan de hand daarvan praten met een geestelijk verzorger en een kunstenaar die hiervoor getraind zijn.

Geïnspireerd door de gesprekken en in samenspraak met de patiënt maakt de kunstenaar een kunstwerk dat verder kan bijdragen aan het geven van een nieuwe betekenis aan wat je overkomt. Dit is een onderzoek waarop twee onderzoekers promoveren en het wordt gefinancierd door KWF Kankerbestrijding. Het is de bedoeling dat het project in meerdere ziekenhuizen start. Medisch onderzoek naar nieuwe geneesmiddelen tegen kanker is van het grootste belang en doe ik graag, maar van dit onderzoek naar literatuur en kunst word ik ook heel blij. Mijn twee vakgebieden komen hier prachtig samen en het belangrijkste is natuurlijk dat het voor de patiënt hopelijk iets oplevert.'

'Bij ons gaat alles in de blender'

Eigenwijze Binnenwaai wil wijkgenoten bereiken

Harmen Brethouwer

De plannen van De Binnenwaai voor de komende vier jaar zijn bekend. Daarin staan jeugdwerk, veelkleurigheid en samenwerking met de wijk IJburg centraal.

IJburg groeit en bloeit. De jonge wijk telt nu ongeveer 24.000 inwoners, dat zal de komende jaren verdubbelen. De eilanden in Amsterdam-Oost zijn vruchtbare grond voor De Binnenwaai. De kerkgemeente startte in 2009 als pionierskerk. 'Mijn voorganger Rob Visser is praktisch bij nul begonnen', zegt Alexander Noordijk, die acht jaar geleden als jeugdwerker startte en tegenwoordig voorganger is. 'Kenmerkend aan IJburg is dat er onwijs veel jonge gezinnen zijn. In de kerk startten we met acht tieners, nu zijn het er 22.'

In contact met generaties

Geen wonder dat De Binnenwaai een focus op de jeugd heeft. Basisscholen zijn betrokken bij de scholendiensten met Kerstmis en Pasen. Voor scholieren is er ook het schoolvak *Filosoferen met de Bijbel*. Alexander: 'Zo komen kinderen met verschillende achtergronden in aanraking met De Binnenwaai.' De kerkgemeenschap is vanaf het begin op de buurt gericht. In coronatijd houdt dat bijzondere aandacht voor oudere IJburgers in. Pim Jonker is lid van het kernteam en nu voorzitter van De Binnenwaai. 'Veel ouderen zijn bang om corona op te lopen', zegt zij. 'Ze blijven thuis, zonder zich af. Daarom blijven we telefonisch met hen in contact. Sommigen nodigen we af en toe uit voor een kleinschalige koffieochtend, behalve tijdens strenge lockdowns. Zo raken deze leden niet uit beeld.'

Opnieuw uitvinden

Door het coronavirus valt er veel in het water, zegt Alexander. 'We hebben onszelf echt opnieuw

Pim Jonker (I) en Alexander Noordijk: 'De Binnenwaai wil veelkleurig zijn.'

moeten uitvinden. De online diensten moesten en extra prikkelend en kort. Dat laatste is voor mij lastig', zegt hij met een knipoog. Ze zijn een succes; online trekt de kerk veel nieuwe kijkers. Ook de jeugdwerkers dragen bij, zodat de jeugd aangehaakt blijft. Een onverwacht effect van de coronacrisis is dat de wekelijkse viering weer een centrale plaats kreeg. Voorheen trokken andere activiteiten gezamenlijk meer mensen. Niet vreemd, want De Binnenwaai kent ook de komende jaren een volle en bonte kalender. Zo is er Bijbelstudie met

een behoorlijk originele insteek: *Horror stories in de Bijbel*. Er is Wijburg, een platform waarmee de kerk verbinding zoekt met andere christenen op IJburg. Daaruit ontstonden avonden met een meditatief karakter, zoals *Lectio divina* en *christelijke meditatie*. Een ander voorbeeld is *Tafeltijd*, bijeenkomsten speciaal voor lhbt+*ers.

Ideeën over kerk zijn

De Binnenwaai wil veelkleurig zijn om zo veel mogelijk verschillende mensen aan te spreken, zegt

Pim. 'De meeste Amsterdammers hebben de keuze uit meerdere kerken in de buurt. Maar wij zitten op een eiland, waar we - naast enkele migrantenkerken - de enige protestantse kerk zijn. Onze bezoekers hebben uiteenlopende ideeën over kerk zijn. We willen dat ze zich hier thuis voelen.' Alexander: 'Het geloof in Jezus Christus is onze basis, dat blijven we uitstralen. Maar bij ons is ook ruimte voor ongelovigen of agnosten die de Bijbel symbolisch opvatten.'

Counterculture

Er zijn plannen in de maak voor een eigen leefgemeenschap, die zich inzet voor kerk en buurt en tegelijk een antwoord is op het grote woningtekort in de stad. Wat de toekomst ook brengt, het eigenwijze en verbindende karakter van De Binnenwaai blijft intact, denkt Alexander. 'Veel van onze activiteiten vind je niet snel in een heel traditionele kerk. We willen net als Jezus *counterculture* zijn om de wereld te veranderen. Alles gaat bij ons in de blender.' Pim vult aan dat er animo is voor nieuwe vormen voor de zondagsviering. 'Meer meditatief, zoals bij *Lectio divina*, een vorm van Bijbelles uit de kloostertraditie. Maar ook groepsgesprekken over bepaalde vragen. Of diensten gericht op kinderen.'

Stevig fundament

Alexander rondde onlangs zijn studie theologie af. Nu is hij beroepen als predikant in een gemeente in Monnickendam. Na acht jaar is zijn vertrek aanstaande. 'Maar ik weet zeker dat ik bij De Binnenwaai betrokken blijf.' Volgens hem is de kerk niet geheel afhankelijk van een voorganger. 'Er zijn veel kundige en creatieve bezoekers en vrijwilligers. Ook zijn er hechte samenwerkingen met de Muiderkerk en Elthetkerk en met kloostergemeenschap Kleine Zusters van Jezus.' Waarmee hij maar wil zeggen: het fundament is stevig, ook in de toekomst.

debinnenwaai.nl

'We moeten zelf ook aan de bak'

Duitse theoloog en psychotherapeut Drewermann lezen tegen de angst

Mirjam Nieboer

Het had 2 oktober vorig jaar zo'n mooi feest moeten worden in de Westerkerk. Het programma van het Drewermann-symposium was in kannen en kruiken. De Duitse theoloog en psychotherapeut zou naar Amsterdam komen om zijn tachtigste verjaardag te vieren. De nieuwe Nederlandse vertaling van zijn boek *Wegen naar menselijkheid - een dieptepsychologische lezing van het Marcusevangelie* zou worden gepresenteerd. Corona gooide roet in het eten.

'Dat was een flinke tegenvaller', zegt Bert van der Woude, een van de initiatiefnemers. Het werk van Drewermann is in deze coronatijd juist verrassend actueel, vindt hij. Bovendien is 2021 het Marcusjaar. Reden genoeg om er als nog de schijnwerpers op te richten.

Studiekring

Bert van der Woude is PKN-predikant in Winschoten en voorzitter van de Studiekring Drewermann Nederland die in 2007 is opgericht. Al tijdens zijn theologiestudie kwam hij op het spoor van Drewermann. Die is voor hem tot op vandaag een groot inspirator gebleven.

Aanmoediging om meer mens te worden

'Als je als leek een Bijbelverhaal leest, kom je regelmatig dingen tegen die je niet begrijpt. Neem de verhalen waarin iemand bezeten is of de wonderen. Wat moet je ermee? Drewermann biedt je er toegang toe. Hij weet de beelden van toen zo te duiden dat mensen van nu zich erin herkennen. Dat doet wat met jou als lezer. Als reactie op deze vertaling van Drewermanns commentaar

op het Marcusevangelie las ik een mail van een vrouw van begin zeventig. Ze kampte al jaren met een posttraumatische stressstoornis, maar dankzij Drewermann kon ze haar angsten duiden en hanteren op haar oude dag. Door Drewermann komt de Bijbel dicht bij je eigen leven, bij de dingen waarin je vastloopt. Hij wijst een weg om daar weer uit te komen.'

In 1984 had Van der Woude zelf die ervaring. 'Ik kreeg als student een boek van Drewermann in handen, ben gaan lezen en niet meer opgehouden tot het uit was. Pagina na pagina ontdekte ik: het gaat hier over mij, over de dingen waar ik mee worstel. Het verschijnsel angst is complex, maar in de kern gaat het om een aantal basisangsten. Angst of je wel genoeg liefde en erkenning zult krijgen, angst of je het wel goed doet. Drewermann legt die angsten bloot en leert je ermee om te gaan. Aan de hand van de Bijbel moedigt hij je aan om op eigen benen te staan, je leven voluit te leven, meer mens te worden. Hij geeft geen pasklare oplossing maar wijst wel een weg.' Het gaat Drewermann

uiteindelijk niet, of niet alleen, om het persoonlijke welzijn, legt Van der Woude uit. 'De diepere gedachte is dat je met meer vertrouwen en vrijer in het leven komt te staan, waardoor je meer ruimte ervaart om je in te zetten voor de ander.' Sinds een jaar of 14 heeft Van der Woude persoonlijk contact met Drewermann. In Duitsland is de theoloog en auteur van vele boeken ondanks zijn hoge leeftijd nog steeds populair. In Nederland is de belangstelling kleiner. Dat komt, denkt Van der Woude, omdat studenten nauwelijks meer Duitse teksten te lezen krijgen. Het werk van Drewermann vertalen en mensen met elkaar in contact brengen rond Drewermanns gedachtegoed zijn dan ook taken die de Studiekring zich ten doel stelt.

Toegankelijke vertaling

De nieuwe vertaling van *Wegen naar menselijkheid*, een van Drewermanns belangrijkste boeken, is zo toegankelijk mogelijk gemaakt. Van der Woude: 'Drewermann heeft niets op met dogmatiek als het beamen van geloofswaarheden. Hij biedt Bijbeluitleg als levenshulp.' In Drewermanns theologie

komt een God tevoorschijn die ons het leven gunt en die ons bijstaat. Maar dat niet alleen. We moeten zelf ook aan de bak, door kritisch te blijven op wat er beter kan in de wereld om ons heen. Zoals het milieu en het welzijn van dieren en door respect te hebben voor de ander, over godsdienstgrenzen heen. 'Als je leert om te gaan met je angsten, word je meer mens en verbreed je je perspectief. Dat kan ook in coronatijd.'

Wegen naar menselijkheid is te koop bij de (online) boekhandel en via uitgeverij Skandalon, skandalon.nl

Kerken bewuster maken van hun rol

Henk Meulink en Anna Verbeek Raad van Kerken Amsterdam

Anna Verbeek volgt Henk Meulink op als voorzitter van de Raad van Kerken Amsterdam.

foto: Marloes van Doorn

Mirjam Nieboer

Ondanks corona bruist het in de Raad van Kerken Amsterdam van de nieuwe ideeën en initiatieven. Sinds de komst van voorzitter Henk Meulink in 2014 heeft de Raad zichzelf weer stevig op de kaart gezet. Maar na bijna twee ambts-termijnen is het tijd voor vers bloed, vindt hij. Met Anna Verbeek krijgt hij een ervaren opvolger aan wie hij zijn taak met het volste vertrouwen overdraagt.

De blik van de Raad van Kerken is naar voren gericht. Henk: 'De komende jaren willen we nog beter voor het voetlicht treden met wat wij als kerken de Amsterdamse samenleving te bieden hebben.' Henk was in 2014 als geestelijk verzorger in zorginstellingen in Amsterdam net met pensioen gegaan, toen de telefoon ging. Of hij niet eens wilde nadenken over het voorzitterschap van de Raad van Kerken Amsterdam. Hij had er wel oren naar. In zijn werk had hij te maken gehad met mensen uit allerlei kerken en geloofsgemeenschappen in de stad. Ook eerder, als docent levensbeschouwing, had hij zich in andere culturen en religies verdiept. Oecumenisch denken was voor hem vanzelfsprekend. Dat zou hem in de Raad goed van pas komen.

Een nieuwe start

Bij zijn aantreden trof hij een Raad aan die nauwelijks actief was. 'Ik moest de boel maar een beetje in stand houden', kreeg ik van mijn voorganger te horen.' Dat was in de jaren zeventig en tachtig wel anders, toen de Raad een operationeel team tot haar beschikking had met een secretaris en pastores die er van hun kerk werktijd voor kregen. 'De kerken zaten nog vol en de Raad had ook in de stedelijke politiek behoorlijk veel zeggingskracht', vertelt Henk. 'Bovendien was het maatschappelijk en oecumenisch elan van de kerken toen nog

veel groter.' Dit veranderde eind jaren negentig en begin van deze eeuw. De gereformeerden, hervormden en lutheranen raakten verstrikt in een langdurig fusieproces en waren erg op zichzelf gericht. De kerken liepen leeg. De financiën van de Raad raakten op, het operationeel team werd opgeheven. Een neergaande spiraal die in 2014 een dieptepunt had bereikt. Meulink liet zich niet ontmoedigen en ging energiek aan de slag, samen met Ben Dieker, de nieuwe secretaris.

De kracht van diversiteit

Bij het kennismaken met de lidkerken werd Henk aangenaam verrast door het engagement dat er nog wel degelijk was. Hij bracht bij de Raad financieel orde op zaken en ontwikkelde samen met het dagelijks bestuur een aantal activiteiten waarbij de ontmoeting van de mensen uit de lidkerken centraal stond. De eerste ontmoetingsbijeenkomst, op de zolder van de Van Limmikhof werd een succes. Het bezoekersaantal van een interkerkelijk korenfestival in de Lutherse kerk op het Spui, met optredens van koren van diverse lidkerken van de Raad, overtrof de stoutste verwachtingen. Een jaarlijks terugkerende activiteit is de Nicolaasviering rond Sinterklaas, de feestdag van Sint Nicolaas, de beschermheilige van onze stad. Nieuwe kerken traden toe, andere overwegden dat. De Raad kent nu 22 lidkerken, met bij elkaar 100 geloofsgemeenschappen. Nu de samenhang er weer is, richt de Raad zich meer op een doelstelling die de laatste jaren te weinig aandacht kreeg: de betekenis van de kerken in en voor de Amsterdamse samenleving. Met de gemeente Amsterdam zijn er gesprekken over het opzetten van een interkerkelijk overleg waarin de gemeente regelmatig met de kerken in gesprek gaat. In het verleden daarvan kan ook een interreligieus overleg tot stand komen, zoals dat in sommige stadsdelen goed functioneert.

'Burgemeester Halsema riep aan het begin van de coronacrisis de kerken en geloofsgemeenschappen te hulp bij haar oproep om voor elkaar zorgen in deze coronatijd', vertelt Henk. 'Dat is niet tegen dovemansoren gezegd.' De Raad heeft daarbij

vooral de functie van aanjager en bemiddelaar, vindt hij. 'We hoeven gelukkig niet alles zelf te organiseren, de lidkerken ontwikkelen allerlei initiatieven. Die ideeën samenbrengen en doorgeven, zodat we elkaar kunnen inspireren, is een belangrijke rol van de Raad en het onderlinge gesprek stimuleren. Daarbij zie je pas goed de kracht van de diversiteit

Van 9 naar 22 lidkerken

Herdendingsvesper voor coronaleed

De interkerkelijke en interreligieuze dialoog is niet alleen voor de Raad belangrijk maar voor de hele Amsterdamse samenleving, merkt Henk op. Daarom is in 2012 het Veiligheidspact tegen discriminatie opgericht waarin joodse, christelijke, islamitische en organisaties met andere levensbeschouwingen in Amsterdam allerlei vormen van discriminatie tegengaan en voor elkaar opkomen. De Raad is een van de participanten. De Taakgroep Vluchtelingen van de Raad is een serieuze speler in het veld van de stedelijke vluchtelingen- en migratiepolitiek. 'Een recent onderzoek in Rotterdam toont aan dat de bijdrage van religieuze organisaties en de inzet van hun vrijwilligers heel belangrijk zijn voor een stad. Door de terugloop van veel kerken zijn we misschien wel te bescheiden geworden. Nu de overheid in deze coronatijd zo'n nadrukkelijk beroep op ons doet, mogen we die plek best weer wat zelfbewuster gaan innemen.' Anna is dit roerend met hem eens. Als voormalig bestuurder van de Protestantse Kerk Amsterdam en lid van de landelijke synode kent ze de protestantse kerk van binnenuit. Ze is blij verrast met de pluriformiteit van de Raad en is vast van plan om als nieuwe voorzitter die breedte goed te bewaken. De coronatijd hindert haar niet om voortvarend een aantal nieuwe ideeën te ontwikkelen. Zo

organiseerde ze - 'met wat technische hulptroepen, ik ben een enorme digibeet' - een webinar over kerk-zijn in coronatijd waar tal van leden uit diverse kerken en geloofsgemeenschappen ervaringen met elkaar deelden. Een paar lidkerken, de Lutherse kerk en de Evangelische Broederschap, richtten zich dit jaar nadrukkelijk op het slavernijverleden van Amsterdam. Ook daar wil de Raad bij aanhaken. Het jaarlijkse korenfestival krijgt een online variant. Een nieuw idee is het 'voorgangersoverleg' waarin voorgangers en predikanten van de lidkerken met elkaar in gesprek gaan over actuele thema's. Op korte termijn zijn er plannen voor een vesper waarin wordt stilgestaan bij het zichtbare en onzichtbare leed dat de coronacrisis heeft veroorzaakt.

Anna: 'Nu we erop mogen hopen dat het eind van deze coronacrisis in zicht komt, vraag je je af: hoe komen we hieruit? Persoonlijk, maar ook als kerken. In de afgelopen maanden is het bewustzijn gegroeid dat we er als kerken toe doen. Gebleken is hoe waardevol de spirituele voeding via de online vieringen voor velen is, maar ook de kerk als gemeenschap van mensen die op elkaar en de buurt betrokken zijn. Er is veel creativiteit ontwikkeld en er zijn mooie dingen ontstaan. Het is goed om dat vast te houden, ook na corona, en om elkaar er steeds weer toe te inspireren om iets van het koninkrijk van God in de stad te laten zien. Dat ik hier nu als voorzitter van de Raad van Kerken Amsterdam een bijdrage aan mag leveren, vind ik bijzonder eervol. Dankzij Henk is de Raad een betrokken en geëngageerd netwerk. Ik zal met plezier voortbouwen op zijn werk en samen met de leden verder vorm geven aan de oecumenische ontmoeting en zichtbare presentie van de kerken in de stad.'

Virtuele ontdekkingsreis

Ga thuis op ontdekkingsreis en neem eens een kijkje in de veelkleurigheid van de Raad van Kerken Amsterdam via rvkamsterdam.nl

Christine en René Visser startten een jaar geleden we•Worship. Een initiatief om door aanbidding, muziek en gebed iets van God te ervaren. Een keer per maand is er een samenkomst op de zolder van de Van Limmikhof en inmiddels ook bijna wekelijks in een kerk in de stad. René is ook predikant voor de buurt bij de Bron in Watergraafsmeer, Christine is manager in het bedrijfsleven.

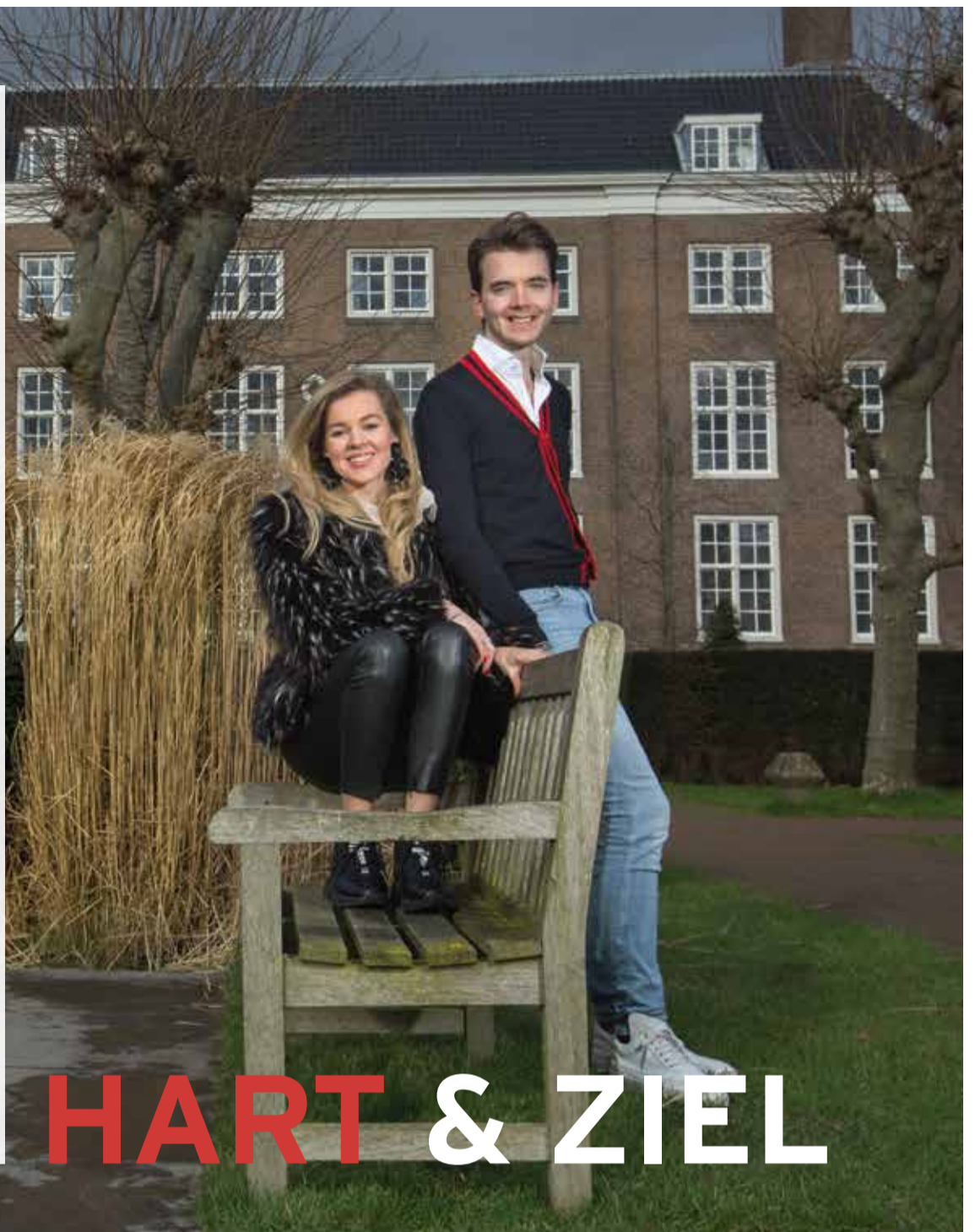
Tijdens een verblijf van twee jaar in Amerika deden Christine en René goede ervaringen op met aanbidding: 'Als we ons op God richten door te bidden of te zingen, voelen we dat God dichtbij is. Dat kan zijn door een gevoel, door een woord of beeld dat in gedachten komt of nog op een andere manier. Deze ervaringen werken door in al het andere wat we doen.'

Terug in Amsterdam wilden zij deze ervaringen graag delen en kregen zij de kans om een worshipavond te organiseren op de zolder. 'Mooi en tegelijk spannend, want de ervaring met God kun je niet organiseren en is erg persoonlijk.' Maar steeds meer mensen wisten de avonden te vinden en beleefden iets van God. Zelfs mensen zonder christelijke geloofsovertuiging. 'Belangrijk is dat iedereen zichzelf kan zijn. De één staat met zijn handen in de lucht, de ander zit rustig op een stoel, het gaat juist om de persoonlijke ervaring.'

Inmiddels trekken ze ook met een aantal wijkgemeenten op om deze ervaring een plek te geven, doordeweeks of op zondag. Zo ontstaat er een beweging van allerlei mensen die op verschillende plekken in de stad aanbidding vormgeven. 'Nu er meer mensen zonder kerkelijke achtergrond komen, zijn we op zoek hoe we aanbidding vorm kunnen geven buiten een kerkgebouw. Want de ervaring met God is voor iedereen.'

weworship.nl

Els van Swol

COLUMN

Paradijsvogel

Margrietha Reinders
Buurtdominee in Betondorp

Reageren? Mail naar
redactie@protestantsamsterdam.nl

'Hallo zussie!' Met fladderende jaspanden loopt Mattie over straat. Zijn lange haren wapperen erachteraan, wild en grijs. Ergens onder zijn jas zit een bonte trui, versierd met kettingen en amuletten. Daartussen glinstert ook een groot, met steentjes gedecoreerd kruis, want Mattie gelooft in Jezus. Hij maakt me altijd blij, met zijn gulle groet, kleurige verschijning en zwierige stappen. Alle vrouwen kunnen bij hem rekenen op een speciale behandeling: een compliment of een grapje. Hij houdt van het leven en draagt dat uitbundig uit. Een paradijsvogel zou je hem kunnen noemen en daarom wordt hij vaak wantrouwig nagestaard door keurige oudere dames. Mattie is een goeie

schurk die jarenlange gevangenschap heeft overleefd na een jeugd vol verwaarlozing en mishandeling, verslaving en ontsporing. Hij is getekend en beschadigd door het leven en toch slaagt hij erin om positief en lief voor anderen te blijven.

Soms lukt het mensen om verwondingen, littekens en gebrokenheid te boven te komen, te aanvaarden en er iets goeds mee te doen. Om ze om te zetten in compassie en oog voor mensen en voor de kleine wonderen die het leven geeft. Opnieuw moet ik denken aan de apostel Paulus, mijn geloofsheld, die ook getekend was en pijn met zich meedroeg. Geselingen, lynchpartijen

en mishandelingen hadden sporen op zijn lichaam en in zijn ziel achtergelaten. Hij was in de gevangenis opgesloten en aan handen en voeten in de boeien geslagen. Zijn geloofsgenoten hadden hem de rug toegekeerd en zwart gemaakt. Toch brak hij niet, want hij vertrouwde op de kracht van het geloofsvuur dat binnen in hem brandde. 'Laat U niet overwinnen door het kwade, maar overwin het kwade door het goede te doen', schreef hij in zijn brief aan de vervolgte gemeente in Rome. Een helende bemoediging die nog steeds niet aan kracht heeft ingeboet! In gedachten hoor ik Mattie zeggen met zijn doorrookte stem: 'Gods zegen zussie. Hou vol!'

Colofon

Kerk in Mokum maandblad
Februari 2021,
jaargang 12, nummer 2

Protestantse Kerk Amsterdam
Nieuwe Herengracht 18
1018 DP Amsterdam

Hoofdredactie:
Mirjam Nieboer

Eindredactie agendakatern:
Baukje Bos-Burggraaff

Bureau redactie: Iris Stekelenburg,
abcredactie.nl

Contact:
redactie@protestantsamsterdam.nl
of 020 53 53 700

Aan dit nummer werkten mee:
Harmen Brethouwer, Janneke Donkerlo,
Rosaliene Israël, Mirjam Nieboer,
Margrietha Reinders, Iris Stekelenburg,
Els van Swol

Abonnement: Een abonnement opgeven
of opzeggen doet u via abbonementen@protestantsamsterdam.nl of 020 53 53

700 (9.00 uur-17.00 uur). Eenmaal per jaar wordt u uitgenodigd een vrijwillige bijdrage te betalen. Rek.nr. NL68 RABO 0373 7414 80 t.n.v. Protestantse Gemeente te Amsterdam inz. Kerkblad

Verschijningsfrequentie: *Kerk in Mokum* verschijnt 10x per jaar, 5x als blad van 14 pagina's en 5x als agenda van 6 pagina's. Het volgende nummer komt uit op 23 maart 2021.

Vormgeving: Studio Edens, Amsterdam
Druk: Damen Drukkers - Werkendam

 Protestants020

 ProtestantseKerkAmsterdam

protestantsamsterdam.nl

protestantse kerk
amsterdam

Pleisterplaats voor de ziel